

ผู้เรียบเรียง

ผศ. ดร.วรกมล วงษ์สถาปนาเลิศ

นางธิดารัตน์ ภักดีรักษ์

ผู้ตรวจ

ผศ. ดร.กุลนาถ พุ่มอำภา

ผศ. ดร.ภาวิณี บุญเสริม

ดร.รุ่งนภา นิยมพูน

บรรณาธิการ

นางสาวปิยดา ทับประเทือง

นางสาวจลินทร์ บิริบูรณ์

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

นาฏศิลป์

๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ศป.บ. (นาฏยศิลป์), ศศ.ม. (นาฏยศิลป์ไทย),
ศศ.ด. (นาฏยศิลป์ไทย)
ศษ.บ. (ดุริยางค์ไทย)

ศป.บ. (นาฏยศิลป์), ศศ.ม. (นาฏยศิลป์ไทย),
ศศ.ด. (นาฏยศิลป์ไทย)
ศษ.บ. (นาฏศิลป์ไทย), ค.ม. (วิจัยการศึกษา),
Ph.D. (Drama)
ศป.บ. (นาฏยศิลป์), ศศ.ม. (นาฏยศิลป์ไทย),
ศศ.ด. (นาฏยศิลป์ไทย)

ศษ.บ. (นาฏศิลป์ไทย), ศษ.ม. (บริหารการศึกษา)
ศษ.บ. (นาฏศิลป์ไทย)

จัดพิมพ์โดย บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

ฝ่ายการตลาด, ฝ่ายผลิตและจัดส่ง, ฝ่ายการเงินและบัญชี :

๖๗/๑๐๕ หมู่ ๕ ซ.พระแม่กาวันย์ ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐

โทร. ๐ ๒๕๖๔ ๕๖๖๖, ๐ ๒๕๖๔ ๕๖๖๓, ๐ ๒๕๖๔ ๕๖๖๐-๒ โทรสาร ๐ ๒๕๖๔ ๕๖๖๓, ๐ ๒๕๖๔ ๒๓๑๓

ฝ่ายวิชาการ :

๘๗/๑๒๒ ถ.เทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทร. ๐ ๒๕๕๕ ๔๘๘๘-๒๐, ๐ ๒๕๕๓ ๘๑๖๘-๕ โทรสาร ๐ ๒๕๕๐ ๒๕๒๓

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๔

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

ISBN 978-616-07-2849-7

ราคา ๘๒ บาท

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **นาฏศิลป์ ๒** เล่มนี้ ได้เรียบเรียงขึ้นสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ ๓
นาฏศิลป์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หนังสือเล่มนี้เรียบเรียงขึ้นให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย
และสังคมโลก ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติหรือลงมือทำ (Active Learning) มีการ
สร้างเสริมสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน
(Project-Based Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง นำความรู้และทักษะที่ได้ไป
ประยุกต์ใช้ในการค้นคว้า สำรวจ สร้างสรรค์ ทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา สื่อสารอย่างมีวิจารณญาณ
และพัฒนาสู่การประกอบอาชีพได้ ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ ๒๑ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้
ได้จัดเนื้อหาให้มีความสอดคล้องต่อเนื่องกันเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี ตลอดจนเห็นคุณค่า
ของศิลปะ เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ แบ่งออกเป็น ๖ หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย

๑ นาฏศิลป์ตะวันออก

๒ นาฏศิลป์ไทยเบื้องต้น

๓ นาฏยศัพท์

๔ การแสดงนาฏศิลป์ไทย

๕ การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง

๖ ความสัมพันธ์ของนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาไทย

ผู้เรียบเรียงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาแบบ
องค์รวมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นประโยชน์ทั้งต่อ
ผู้เรียนและผู้สอนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุผลตามมาตรฐานการเรียนรู้
ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

คำอธิบายรายวิชา

รายวิชา นาฏศิลป์ ๒
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
เวลา ๔๐ ชั่วโมง/ปี

ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการละครไทย การแสดงนาฏศิลป์ไทย การแสดง
นาฏศิลป์พื้นเมือง และนาฏศิลป์นานาชาติ

ฝึกทักษะการปฏิบัตินาฏยศัพท์และภาษาท่า แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการแสดงนาฏศิลป์ไทย
การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง และนาฏศิลป์นานาชาติ สามารถจัดการแสดงอย่างง่าย ๆ ได้ถูกต้องตาม
กระบวนการ และปฏิบัติตนเป็นผู้ชมและผู้แสดงที่ดีได้

วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัย คุณค่านาฏศิลป์ และชื่นชมในการแสดงนาฏศิลป์ไทย การแสดง
นาฏศิลป์พื้นเมือง และนาฏศิลป์นานาชาติ

ตารางวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

หน่วยการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด								
		ศ ๓.๑					ศ ๓.๒			
		๑	๒	๓	๔	๕	๑	๒	๓	
๑ นาฏศิลป์ตะวันออก										✓
๒ นาฏศิลป์ไทยเบื้องต้น										✓
๓ นาฏยศัพท์			✓							
๔ การแสดงนาฏศิลป์ไทย				✓	✓			✓		
๕ การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง							✓	✓		
๖ ความสัมพันธ์ของนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาไทย		✓				✓	✓			

แนะนำหนังสือเรียน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานเล่มนี้ มีเนื้อหาที่สอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ ๓ นาฏศิลป์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ อีกทั้งยังได้เพิ่มเติมความรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเกิดเจตคติที่ดีต่อศิลปะอย่างเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

● มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

เป็นสิ่งที่กำหนดให้นักเรียนและสามารถปฏิบัติได้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

● สารการเรียนรู้

เป็นขอบข่ายเนื้อหาสาระที่นักเรียนจะได้เรียนในหน่วยการเรียนรู้นั้น ๆ

● แนวคิด

เป็นความคิดสำคัญเป็นแนวในการผูกเรื่องหรือความคิดอื่น ๆ ที่สอดแทรกในเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

● คำถามกระตุ้นความคิด

เป็นการนำเสนอคำถามกระตุ้นความคิดที่สอดคล้องกับเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ ระดมสมองในการหาคำตอบหรือแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

● สรุปสาระสำคัญ

เป็นการสรุปสาระสำคัญท้ายหน่วยการเรียนรู้รูปแบบ Infographic เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจได้ง่าย และยังสามารถใช้เทคโนโลยี QR Code เพื่อเข้าถึง และรับชม Motion Graphic ได้อีกด้วย

● กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงเหมือนกับในชีวิตจริงอย่างมีระบบ โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๔ ขั้นตอน

● คำถามพัฒนาทักษะการคิด

เป็นคำถามเพื่อประเมินความรู้ความเข้าใจของนักเรียนหลังจากที่เรียนจบหน่วยการเรียนรู้แล้ว

● กิจกรรมท้ายสาระการเรียนรู้

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าใจ ปฏิบัติ และสร้างสรรค์อย่างมีกระบวนการ เกิดทักษะการเรียนรู้อย่างครบถ้วน

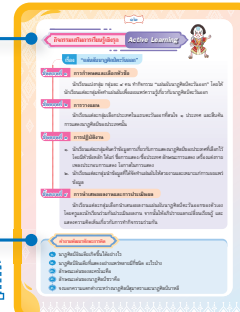

● โครงงานส่งเสริมการเรียนรู้ด้านนาฏศิลป์โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning)

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ทั้งหมดมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ ค้นคว้า สืบค้น และฝึกทักษะอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑

● มุมความรู้เพิ่มเติม

เป็นการสอดแทรกความรู้ มุมมอง แนวคิด ที่สัมพันธ์กันระหว่างเนื้อหา ซึ่งผู้เรียนและครูผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้ เช่น มุมเปิดโลกทัศน์ มุมสื่อส่องรู้ มุมน่ารู้...สู่อาชีพ มุมแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม มุมคำศัพท์เฉพาะ

สารบัญ

นาฏศิลป์ตะวันตก

๑

- ๑. นาฏศิลป์ตะวันตก ๒
- สรุปลักษณะสำคัญ ๑๑
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ... ๑๒
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๑๒

นาฏศิลป์ไทยเบื้องต้น

๑๓

- ๑. ประเภทของละครไทย ๑๔
- สรุปลักษณะสำคัญ ๒๕
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ... ๒๖
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๒๖

นาฏยศัพท์

๒๓

- ๑. นาฏยศัพท์ ๒๔
- ๒. ภาษาท่า ๓๓
- สรุปลักษณะสำคัญ ๓๗
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ... ๓๘
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๓๘

การแสดงนาฏศิลป์ไทย

๓๕

- ๑. นาฏศิลป์ไทย ๔๐
- ๒. รำวงมาตรฐาน ๖๔
- ๓. หลักการวิจารณ์การแสดงนาฏศิลป์ไทย ๗๕
- สรุปลักษณะสำคัญ ๗๗
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ... ๗๘
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๗๘

การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง

๓๕

- ๑. นาฏศิลป์พื้นเมือง ๔๐
- ๒. ทำรายการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง ๔๖
- ๓. นาฏศิลป์พื้นเมืองที่แสดงเป็นเรื่อง ๑๑๓
- สรุปลักษณะสำคัญ ๑๑๔
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ... ๑๑๙
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๑๑๙

ความสัมพันธ์ของนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาไทย

๑๒๐

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์และการละคร
กับวิชาอื่น ๆ ๑๒๑
 ๒. ความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์และการละคร
กับประเพณีวัฒนธรรม ๑๒๖
 ๓. ความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์และการละคร
กับศิลปะแขนงต่าง ๆ ๑๒๙
- สรุปสาระสำคัญ ๑๓๑
- กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ... ๑๓๒
- คำถามพัฒนาทักษะการคิด ๑๓๒

โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านนาฏศิลป์โดยใช้โครงงานเป็นฐาน

(Project-Based Learning) ๑๓๓

บรรณานุกรม ๑๓๕

นาฏศิลป์ตะวันออก

บทเรียนนี้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

มาตรฐาน ศ ๓.๒ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์
ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ตัวชี้วัด : สิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้

อธิบายอิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีผลต่อเนื้อหาของละคร (ศ ๓.๒ ม.๒/๓)

❖ **แนวคิด** ❖

นาฏศิลป์เป็นศิลปะการแสดงที่บ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเป็นอารยชาติที่ได้
สร้างสรรค์สืบทอดกันมาช้านาน โดยมีมูลเหตุมาจากความเชื่อทางศาสนา ประกอบกับพื้นฐานอารมณ์
สะท้อนใจของมนุษย์

❖ **สาระการเรียนรู้** ❖

• นาฏศิลป์ตะวันออก

❖ คำถามกระตุ้นความคิด ❖

นักเรียนคิดว่าการแสดงนาฏศิลป์ของประเทศในแถบตะวันออกเฉียงใต้มีรูปแบบการแสดง
ใกล้เคียงกับการแสดงนาฏศิลป์ไทยหรือไม่ อย่างไร

นาฏศิลป์ตะวันออก

นาฏศิลป์ตะวันออก หมายถึง ศิลปะการแสดงการร่ายรำในรูปแบบของระบำ รำ ฟ้อน และ
การแสดงเป็นเรื่องราวที่เรียกว่า ละคร ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียที่มีความสัมพันธ์
ทางวัฒนธรรมการแสดงโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ไทย ได้แก่ นาฏศิลป์อินเดีย นาฏศิลป์ญี่ปุ่น
นาฏศิลป์จีน นาฏศิลป์อินโดนีเซีย นาฏศิลป์กัมพูชา(เขมร) และนาฏศิลป์เมียนมา โดยจะได้กล่าวถึงรูปแบบ
การแสดงของแต่ละชาติ เฉพาะการแสดงประเภทระบำ ละคร ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นการแสดง
ศิลปะประจำชาติ มีความเก่าแก่ทางวัฒนธรรมของแต่ละประเทศดังนี้

นาฏศิลป์อินเดีย

อินเดียเป็นต้นแบบในศิลปะหลาย ๆ ด้าน ชาวอินเดียมีความเชื่อและนับถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์
เกี่ยวกับศาสนาและเทพเจ้า จึงเกิดเป็นตำนานต่าง ๆ ขึ้นมากมาย ตำนานเกี่ยวกับนาฏศิลป์อินเดีย
นี้เกี่ยวข้องกับพระพรหม ซึ่งเป็นผู้สร้างนาฏยเวทขึ้นตามข้อสันนิษฐานว่าพระพรหมเป็นผู้แต่ง
แต่เขียนในลักษณะผู้เล่าเรื่องนาฏยเวทที่ได้เรียนมาจากพระพรหม

นาฏศิลป์อินเดียที่มีชื่อเสียงและเป็นที่แพร่หลาย

๑. **การตนาฏยัม** เป็นนาฏศิลป์ของอินเดียตอนใต้มีลีลา
การใช้จังหวะเท้าที่รวดเร็ว มีความหมายในท่ารำใช้ศิลปะการร่ายรำ
ตามตำรานาฏยศาสตร์ของพระภคตฤณี เป็นการฟ้อนรำเพื่อบูชา
เทพเจ้า เป็นการแสดงที่ใช้ผู้หญิงแสดงและนิยมแสดงเดี่ยว
มีเครื่องดนตรีประกอบ ได้แก่ กลอง (มาดังกัม) ฉิ่ง (ตาลัม) ขลุ่ย
และไวโอลิน

การแต่งกาย หญิงจะสวมเสื้อเข้ารูป คอกว้างแขนสั้น
ตัวสั้นถึงใต้อก ห่ม紗หรี เกล้ามวยต่ำหรือสูง ประดับด้วยดอกไม้
และเครื่องประดับผม เจิมหน้าจุดสีแดงกลางหน้าผาก

การตนาฏยัม

กลัก

๒. **กลัก** เป็นนาฏศิลป์ของอินเดียตอนเหนือ นิยมแสดง
เดี่ยว ผู้แสดงอาจเป็นหญิงหรือชายก็ได้ เป็นการผสมระหว่าง
วัฒนธรรมฮินดูและมุสลิม ลักษณะเด่นคือ การเดินหมุนตัว มีลีลา
ท่าร่ายรวดเร็ว มีบทร้องเกี่ยวกับเทพเจ้าของฮินดูและเรื่องราวจาก
วรรณคดี

การแต่งกาย ตัวละครผู้หญิงสวมเสื้อคอกว้างแขนสั้น
เอวลอย ห่ม紗หรี เกล้ามวยมวย ใช้紗หรีคลุมผมแล้วปล่อยชาย
ยาวลงล่าง ตัวละครผู้ชายแต่งกายคล้ายกันใช้ผ้าโพกศีรษะ

๓. **กลกพิ หรือกลักกพิ** เป็นนาฏศิลป์พื้นเมือง
ของอินเดียตอนใต้ เล่นเป็นเรื่องแบบละคร เช่น มหาภารตะ
รามายณะ และเรื่องจากนิยายปุราณะ ใช้ผู้ชายแสดงล้วน
ใช้ภาษาซับซ้อนมีการแต่งหน้าที่ประณีตใช้สีธรรมชาติ
เขียนลงบนใบหน้า

การแต่งกาย จะนุ่งกระโปรงยาว คาดริ้ว
ตามขวางที่ชายกระโปรง ใส่ส้อมด้านใน สวมเสื้อแขนยาว
เครื่องประดับศีรษะเป็นมงกุฎใหญ่ มีรัศมีวงกลมใหญ่
อยู่ด้านหลัง

กลกพิ หรือกลักกพิ

มณีปรี

๕. **มณีปรี** เป็นนาฏศิลป์ของชาวมณีปรี เรื่องที่แสดงเป็นนิยายพื้นเมืองและเรื่องเกี่ยวกับเทพเจ้า มีลีลาการแสดงที่ค่อนข้างช้า เป็นการพ้อนรำเพื่อบวงสรวงพระกฤษณะและนางราธา ผู้แสดงมีทั้งชายและหญิง นิยมแสดงหมู่

การแต่งกาย หญิง กระโปรงมีโครงคล้ายส้มประดับด้วยเลื่อมและดินที่ชายกระโปรง ตัวเสื้อคอกว้างแขนสั้นเอวลอย ผมหักมัดมวยสูงมีผ้าบางๆ คลุมด้านหลังของมวยผม ชาย นุ่งผ้าลักษณะเป็นกางเกง ปล่อยชายจับจีบหน้านาง ด้านหน้ายาวกรอมเท้า ตัวเอกจะมีเครื่องสวมศีรษะ

แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม

ศูนย์วัฒนธรรมอินเดียประจำประเทศไทย

ศูนย์วัฒนธรรมอินเดียประจำประเทศไทย (Swami Vivekananda Cultural Center) เป็นหน่วยงานของสถานทูตอินเดียประจำประเทศไทย มีคลาสเรียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมอินเดียโดยอาจารย์ที่ได้รับคัดเลือกจากรัฐบาลอินเดีย เช่น ภาษาฮินดี กถีก ภารตนาฏยัม ฮารีโมเนียม ซีตาร์ ทับลา โยคะ

นาฏศิลป์ญี่ปุ่น

นาฏศิลป์ของญี่ปุ่นกำเนิดมาจากการแสดงเพื่อบูชาเทพเจ้าแห่งภูเขาไฟ บางประเภทเกิดจากแรงบันดาลใจทางศาสนา บางประเภทเกิดจากธรรมเนียมความต้องการของชนชั้นสูง พ่อค้าชาวบ้าน ตามยุคสมัยที่ต่างกัน ดังนี้

๑. **ละครโนะ** เป็นละครที่เก่าแก่ที่สุด ละครโนะเกิดขึ้นจากศาสนา แต่เดิมจัดแสดงตามวิหาร มีกฎข้อบังคับในการแสดงเคร่งครัดมาก แสดงเรื่องเกี่ยวกับเทพเจ้า การแต่งกายงดงาม ผู้แสดงจะสวมหน้ากาก ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สร้างด้วยความประณีตงดงาม ทำทางการเคลื่อนไหวล้วนมีความหมายทั้งสิ้น แต่เดิมแสดงได้ร่มไม้ ต่อมาทำเวทีอย่างง่าย ๆ เป็นเวทีสี่เหลี่ยมคนดูได้รอบ จัดฉากง่าย ๆ เขียนรูปต้นสนและไม้ไผ่ไว้ข้าง ๆ และมีสนสามกิ่งยื่นออกมาเพื่อรักษาสภาพเดิมที่เคยแสดงได้ร่มไม้ แม้คนจะไม่นิยมดูเพราะการแสดงซ้ำทำซ้ำ ๆ แต่รัฐบาลญี่ปุ่นก็รักษาไว้อย่างดี เพราะถือว่าเป็นการแสดงชั้นสูงจะแสดงเฉพาะในโอกาสสำคัญเท่านั้น

ละครโนะ

ที่มา : <https://www.teelangka.com/noh/>

๒. **ละครคาบูกิ** เป็นละครที่ได้รับความนิยมมาก ผสมผสานระหว่างละครโนะและละครหุ่นนารากุ การแสดงมีทั้งการร้องและการพากย์ ทำทางการแสดงมีแบบแผนที่เคร่งครัด เรื่องที่แสดงเป็นเรื่องประวัติศาสตร์ ศาสนาและเทพนิยาย ใช้ผู้ชายแสดงล้วน แต่งกายด้วยสีสันฉูดฉาด มีการเขียนหน้าคล้ายจิ้ง การแต่งหน้ามีแบบแผนตายตัว กำหนดว่าสีใดเป็นของตัวละครใด เช่น ผู้ร้ายหน้าสีน้ำเงิน พระเอกหน้าสีขาว เวทีละครสร้างอย่างวิจิตรงดงาม เป็นต้น

ละครคาบูกิ

๓. **ละครเคียวเงิน** เป็นการแสดงละครตลกสลับฉาก ลักษณะคล้ายกับจำอวดของไทย สะท้อนให้เห็นความเรียบง่ายของมนุษย์ เป็นละครเสียดสี เรื่องราวชวนหัวทั้งคำพูดและการแสดง เนื้อเรื่องที่แสดงไม่มีการฝึกซ้อมใช้ความรู้สึกตามธรรมชาติ

ละครเคียวเงิน

ที่มา : <http://anngle.org/th/wp-content/uploads/76c2a71a.gif>

๕. **ละครหุ่นนรนาฏ** เป็นการแสดงที่นิยมและแพร่หลายที่สุด เป็นหุ่นที่สร้างขึ้นอย่างประณีตงดงามขนาดเกือบเท่าคนจริง สามารถเคลื่อนไหวได้แทบทุกส่วน ใช้ผู้เชิดหุ่น ๓ คน คนที่ ๑ เป็นผู้เชิดหุ่นหลัก เชิดมือขวาและศีรษะ เรียกว่า โอโมสึโค คนที่ ๒ เชิดมือซ้าย เรียกว่า ฮิดาริสึโค และคนที่ ๓ เชิดส่วนขา เรียกว่า อาซึสึโค เรื่องที่แสดงมักใช้เรื่องเดียวกับการแสดงละครโนะ

ละครหุ่นนรนาฏ

ที่มา : <http://i771.photobucket.com/albums/xx357/marumura/Language/Jat%20Ningyoo/Ningyoo12.jpg>

นาฏศิลป์จีน

นาฏศิลป์จีนเกิดจากพิธีกรรมทางศาสนา การบูชา การฉลองชัย และพิธีการขอความอุดมสมบูรณ์ในการเกษตร ก่อนการแสดงทุกครั้งจะต้องมีการเคารพบูชาพระบรมรูปของพระจักรพรรดิถังฮั่น เพราะถือว่าพระองค์ทรงเชี่ยวชาญการละครและดนตรี

จ๊ว เป็นการแสดงที่ผสมผสานการขับร้องและการเจรจา ประกอบกับลีลาท่าทางของนักแสดงให้ออกมาเป็นเรื่องราว โดยนำเหตุการณ์ต่างๆ ในพงศาวดาร รวมทั้งความเชื่อทางประเพณีและศาสนา มาแสดงเป็นเรื่องราว

จ๊วที่ยอมรับว่าเป็นจ๊วที่สมบูรณ์แบบชนิดแรก คือ ละครใต้ (หนานซี) ของสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ แถบเมืองเจินโจ จนกระทั่งสมัยราชวงศ์ซิง จึงเกิดจ๊วปักกิ่งซึ่งถือเป็นศิลปะประจำชาติที่มีความโดดเด่นมาก

ลักษณะเด่นของจ๊ว นอกจากการร่ายรำและการเคลื่อนไหว เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และการแต่งหน้าก็มีส่วนสำคัญ ทำให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สีหน้าของการแต่งหน้าจะบอกถึงบุคลิกและอุปนิสัยของตัวละคร เช่น สีแดงหมายถึง ความศักดิ์สิทธิ์ ความกล้าหาญ สีดำ หมายถึง ความโกรธ สีเหลืองหรือสีทอง หมายถึง ความดี

จ๊ว

นาฏศิลป์อินโดนีเซีย

นาฏศิลป์ของประเทศอินโดนีเซียมีความหลากหลาย เนื่องจากมีเกาะมากมายและแต่ละเกาะก็มีการแสดงของตนเอง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น ศิลปะการแสดงที่เก่าแก่ที่สุด คือ การเชิดหุ่น เรียกว่า วายัง นอกจากนี้ยังมีนาฏศิลป์ประจำชาติ คือ นาฏศิลป์สุมาตรา นาฏศิลป์ชวา และนาฏศิลป์บาหลี

๑. **การแสดงเชิดหุ่นเงาหรือวายัง** เป็นนาฏศิลป์ประจำชาติที่เก่าแก่ที่สุด แต่เดิมหุ่นเชิดทำด้วยหนังสัตว์จึงเรียกว่า วายัง กุลิต นอกจากนี้ยังมีการแสดงวายังในรูปแบบอื่น เช่น วายัง เบเบอร์ (ตัวหุ่นเป็นภาพวาดเหมือนภาพการ์ตูนบนกระดาษ) วายัง โกเล็ก (เป็นหุ่นตุ๊กตา ๓ มิติ ทำจากไม้แกะสลัก) ฯลฯ และมีวายังที่ใช้คนแสดงจริง เช่น วายัง โตเป็ง วายัง โอริง เป็นต้น

การแสดงเชิดหุ่นเงาหรือวายัง

เรื่องที่ใช้แสดงในวายังคือ รามายณะ และมหากาพย์ โดยนำมาทำเป็นบทละครเฉพาะของวายัง มีการแทรกเรื่องปรัชญา ข้อคิดขบขันในชีวิตประจำวันนำมาเชื่อมโยงร่วมสมัยใหม่เป็นผลให้การแสดงวายังเป็นที่นิยมตลอดกาล

๒. **นาฏศิลป์สุมาตรา** ลักษณะการแสดงจะแสดงเป็นเรื่องราวของนิทานพื้นบ้านและเรื่องราวในราชสำนักจะไม่แสดงเรื่องรามายณะและมหากาพย์ เพราะประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ยังมีระบำชุดต่าง ๆ ซึ่งท่าเต้นจะนุ่มนวล ทำนองเพลงไพเราะ

การแต่งกาย มีความงดงาม ผ้านุ่งที่ใช้มักเป็นลายยกทองและยกเงิน ใส่เสื้อกำมะหยี่แขนยาว ตัวยาวคลุมสะโพก ผมเกล้ามวยต่ำ เสียบปักผมสีทองหรือใช้เครื่องประดับศีรษะสีทอง

การแต่งกาย จะนุ่งผ้าถุงรัดรูป แบบยอกยกการตาโดยปล่อยทั้งชายยาวไว้ด้านข้าง หรือแบบสุรการการตา คือ นุ่งผ้าถุงจีบหน้าางเล็กๆ ด้านหน้า ชายผ้าคลุมข้อเท้าทั้งชายยาวไว้ด้านหลัง ผูกผ้าสไบไว้ที่เอว สวมเสื้อแขนยาวหรือเสื้อแขนกุดตัวยาว ใส่เสื้อเกาะอกก้ามะหยี่สีเข้มปักกลดลาย สีทองที่หน้าอก สวมกะบังหน้าทองประดับเลื่อม ประดับมวยผมด้วยปิ่นปักผมใส่เครื่องประดับ

๕. นาฏศิลป์บาทลี นาฏศิลป์บาทลีเป็นนาฏศิลป์ที่มีความเก่าแก่ ได้รับความยรรยงมาจาก ศาสนาฮินดูและพระพุทธศาสนาจากอินเดีย จึงมีการร่ายรำเพื่อบวงสรวงและบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นส่วนใหญ่ เช่น ระบำเป็นเต็ต ไร่รำในพิธีศาสนา และรำเบิกโรงเพื่อบูชาเทวดา ผู้แสดง เป็นหญิงล้วนถือถาดดอกไม้และโปรยดอกไม้โปรยๆ นอกจากนี้มีการแสดงละครเป็นเรื่องราว เช่น มหาภารตะ รามายณะ ละครอาร์คจา เป็นละครร้องแสดงเรื่องเจ้าชายปันหีย และละครพื้นบ้าน ที่มีแบบแผนมาตรฐาน ลักษณะการแสดงมีชีวิตชีวา เร้าใจ รวดเร็ว จุดเด่นคือการยกย้ายสะโพก การไกวตัวดา เครื่องดนตรีจะคล้ายคลึงกับดนตรีของชาว แตกต่างกันที่ลวดลายแกะสลักไม้ที่เป็น รูปแบบของบาทลี ใช้โลหะทองเหลืองในการทำเครื่องดนตรี ทำให้มีเสียงกังวานมากกว่า

การแต่งกาย ของนาฏศิลป์บาทลี จะมีสีสันทสวยงาม หญิงนุ่งผ้าถุงพันตัว ตัวเอกจะพันผ้าถุงชายยาวลากพื้นปิดไปด้านหลัง มีผ้าคาดพันอกยาวพันรอบตัว ทั้งชายไปด้านหลัง บางชุดจะสวมเสื้อแขนยาว มีเครื่องสวมศีรษะระยลสายทองหรือกะบังหน้า ถ้าเป็นการแสดงพื้นบ้านก็จะเกล้ามวยต่ำเอียงไปด้านขวา เสียบปืนทองและประดับด้วยดอกกลั่นทม ใส่เครื่องประดับ

นาฏศิลป์บาทลี

การแสดงของประเทศกัมพูชา หรือเรียกว่า นาฏศิลป์เขมร แต่เดิมใช้ผู้หญิงแสดง เพราะเป็น การแสดงภายในราชสำนักเท่านั้น ปัจจุบันเป็นการแสดงเพื่อประชาชน การแสดงมาตรฐานของเขมร จะแสดงเรื่องเรียมเลอ ซึ่งมีรากฐานมาจากรามายณะของอินเดีย แต่มีหลายตอนที่ไม่เหมือนของอินเดีย และมีการแสดงอีกชุดหนึ่ง คือ ชุดโมนิเมขลาเทพริดาและเรียมอายโซเจ้าพายุ ซึ่งเป็นตำนาน เดียวกับเมฆลารามสฺรของไทย

ละครที่ได้รับความนิยมอีกชนิดหนึ่ง คือ ละครบาสัก เป็นละครพูดมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความรักซึ่งละครชนิดนี้ได้รับอิทธิพลจากเวียตนาม ภายใต้อาณานิคมของฝรั่งเศสมีดนตรีประกอบทำนองแบบเวียตนามและจีน

การแสดงนาฏศิลป์ของเขมรมีลักษณะการรำว่าที่นุ่มนวล สง่า ใกล้เคียงกับการแสดงของไทย แต่ผู้รำจะรำกระดกเท้าด้านหลังจนแอ่นและจะย่อเข่ามากกว่าของไทย การประแท้มือจะอยู่ระดับที่สูงกว่า จะไม่รำกดตัวกดไหล่เหมือนไทย แต่จะย่อ รำนิ่ง สง่า ไม่อ่อนช้อยแบบของไทย มีทั้งการแสดงละครนอกเรื่องพระอภัยมณี ละครในเรื่องอิเหนา และโขนเรื่องรามเกียรติ์ เครื่องดนตรีใช้วงปี่พาทย์เครื่องคู่และเครื่องห้าเหมือนไทย เนื่องจากในสมัยรัชกาลที่ ๓ ได้มีการจัดหาครูนาฏศิลป์จากไทยไปสอนที่เขมร

การแต่งกาย ลักษณะการแต่งกายในนาฏศิลป์ของเขมรในแต่ละชุดจะมีความใกล้เคียงกับไทยมาก

ระบำนํ้าอุปสร

นาฏศิลป์เมียนมา

การแสดงของชาวพม่าจะแสดงในงานพิธีการต่างๆ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับศาสนาและประเพณี นาฏศิลป์ที่เก่าแก่ของพม่า ได้แก่ ระบำวงสรวงเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ระบำนิพัตขึ้น แปลว่า ระบำวิญญาน ซึ่งเชื่อว่าได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย

ส่วนการแสดงประเภทโขน ละคร ปรากฏขึ้นในสมัยพระเจ้ามังระ เมื่อไทยเสียกรุงศรีอยุธยาให้กับพม่า พวกนาฏศิลป์ไทยได้ถูกกวาดต้อนไปด้วย พระเจ้ามังระโปรดให้สอนโขนและละครไทยในพม่า เล่นเรื่องรามเกียรติ์และอิเหนา ซึ่งพม่าเรียกว่า อินทรวงศ์ (Aindaraweuntha) เป็นละครในราชสำนัก นอกจากนี้ยังมีการเล่นละครนอกเรื่องสังข์ทองและสังข์ศิลป์ชัย พระเจ้ามังระโปรดมาก ทรงให้รวมพวกละครและปีพาทย์ไว้ในราชสำนัก และพระราชทานบ้านเรือนให้เรียกว่า “ตำบลโยธราช” เป็นที่อยู่อาศัย และพวกละครไทยที่แสดงเรียกว่า “โยธยาสัตตย” ต่อมานำเด็กพม่ามาหัดแสดงละครไทยในพม่าจึงพูดภาษาพม่า

ต่อมาละครไทยในราชสำนักได้เสื่อมความนิยมลง “ละครนิพัตขึ้น” กลับเฟื่องฟูขึ้น ละครนิพัตขึ้นนั้นเป็นละครที่ผูกเป็นเรื่อง มีท่าทางและบทเจรจาประกอบ และภายหลังได้เพิ่มบทตลกลงไปด้วย

การแต่งกาย ชายใส่เสื้อแขนยาว นุ่งโสร่งหรือกางเกงคลุมเข้า ประดับด้วยเลื่อม ดิ้นคล้ายกับของไทย ส่วนหญิงจะใส่เสื้อรัดอก สวมเสื้อแขนยาว ไม่มีกระดุม เปิดให้เห็นเสื้อตัวใน ชายเสื้อโค้งงอน นุ่งผ้าถุงกลมเท้า เกล้ามวยสูงปล่อยชายผมให้ยาวมาด้านขวา ถ้าเป็นตัวเอกจะสวมเครื่องประดับศีรษะ

นาฏศิลป์เมียนมา

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเข้าร่วมชมการแสดงนาฏศิลป์ตะวันออกจากประเทศอะไรก็ได้ ๑ การแสดงและนำเสนอประเด็นที่ได้จากการรับชมการแสดงมาบอกเล่าและแลกเปลี่ยนกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน

สรุปสาระสำคัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ นาฏศิลป์ตะวันออก

นาฏศิลป์ตะวันออก

ศิลปะการแสดงการร่ายรำในรูปแบบระบำ รำ ฟ้อน และการแสดงละครของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชีย

นาฏศิลป์อินเดีย

๑. การศรนาฏยัม

นาฏศิลป์อินเดียให้ สีสาวังหะที่รวดเร็ว ฟ้อนรำเพื่อบูชาเทพเจ้า ใช้ผู้หญิงแสดงและนิยมแสดงเดี่ยว

๒. กถิก

นาฏศิลป์อินเดียเหนือ สีสาวังหะที่รวดเร็ว บทร้องเกี่ยวกับเทพเจ้าอินดูและเรื่องราวจากวรรณคดี ผู้แสดงจะเป็นชายหรือหญิงก็ได้ นิยมแสดงเดี่ยว ลักษณะเด่น คือ การเดินแบบคืบ

๓. กถกฉ หรือกถิกฉ

นาฏศิลป์อินเดียตอนใต้ เล่นเป็นเรื่องราวแบบละคร ใช้ผู้ชายแสดงล้วน ใช้ภาษาซันชอน

๔. มณิปุรี

นาฏศิลป์ของชาวมนิปุรี สีสาวังหะค่อนข้างช้า ฟ้อนรำเพื่อบวงสรวงพระกฤษณะและนางราธา นิยมแสดงเป็นหมู่

สรุปสาระสำคัญ

<https://eqpro.de/ta/2v8geO>

นาฏศิลป์ญี่ปุ่น

๑. ละครโนะ

ละครเก่าแก่ที่สุด แสดงเรื่องเกี่ยวกับเทพเจ้า ผู้แสดงจะมีการสวมหน้ากาก ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แสดงเฉพาะในโอกาสสำคัญเท่านั้น

๒. ละครคาบูกิ

เป็นการผสมผสานระหว่างละครโนะกับละครหุ่นบารุคุ มีการร้องและการพากย์ แสดงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ใช้ผู้ชายแสดงล้วนเขียนหน้าคล้ายวัว

๓. ละครเคียวเอน

ละครตลกสลับฉากคล้ายชาอวคของไทย เนื้อเรื่องที่แสดงไม่มีการฝึกซ้อม ใช้ความรู้สึกละครธรรมชาติ

๔. ละครหุ่นบารุคุ

การแสดงที่แพร่หลายมากที่สุด ใช้หุ่นที่ขนาดเกือบเท่าคนจริง สามารถเคลื่อนไหวได้แทบทุกส่วน เรื่องที่แสดงเป็นเรื่องเดียวกับละครโนะ

นาฏศิลป์จีน

จิ๋ว การแสดงที่ผสมผสานการขับร้องและการเจรจาประกอบกับลีลาท่าทางของนักแสดง โดยนำเหตุการณ์ในพงศาวดารรวมทั้งความเชื่อในประเพณีและศาสนาแสดงเป็นเรื่องราว

นาฏศิลป์อินโดนีเซีย

๑. การแสดงเชคหุ่นเงา หรือวายัง

นาฏศิลป์ประจำชาติที่เก่าแก่ที่สุด เรื่องที่ใช้แสดงวายังคือ รามายณะ และมหากาพย์

๒. นาฏศิลป์สุมาตรา

แสดงเป็นเรื่องราวของนิทานพื้นบ้านและเรื่องราวในราชสำนัก จะไม่แสดงเรื่องราวรามายณะและมหากาพย์

๓. นาฏศิลป์ชวา

การแสดงที่มีพื้นฐานมาจากการรำในราชสำนัก มีลีลาการรำที่นุ่มนวล ประณีต เวลาแสดงจะพักตลอดเวลา ไม่ใช้สายตาไปทางคนดู

๔. นาฏศิลป์บาฬี

มีความเก่าแก่ ได้รับอารยธรรมมาจากศาสนาฮินดูและพระพุทธศาสนาจากอินเดีย จึงมีการร่ายรำเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดุจด่อนอยู่ที่การย้ายสละโหม และการใช้ควงดา

นาฏศิลป์กับพญา (เขมร)

ดั้งเดิมใช้ผู้หญิงแสดง เพราะเป็นการแสดงภายในราชสำนักเท่านั้น ละครที่ได้รับความนิยม คือ ละครบาสสิก การแสดงนาฏศิลป์เขมรมีลักษณะการร่ายรำที่นุ่มนวล สว่าง

นาฏศิลป์เมียนมา

นาฏศิลป์ที่เก่าแก่ของพม่า ได้แก่ ระบำวงสรวงเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ระบำนิพัตขึ้น เชื่อว่าได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย

